

A templomok jelentősége.¹

Abban a nehéz helyzetben, melynek ma szenvedő hősei kisebbségi egyházaink, kutatva keresünk minden jelenséget, minden megnyilatkozást, amelyre létünket, jövőnket alapozhatnók.

Akkor, amikor egyházszervezeteinknek viharedzett bordáit kívülről az államhatalom kezelőinek barátságtalan mostohasága, belülről a megsokasodott szükségletek, éhséget jelző segélykiáltások döngetik; akkor, midőn a kisebbségi társadalom anyagi erejének megfogyatkozását s így áldozatkészségének és képességének csökkenését kell megállapítanunk; akkor, midőn mindezeknek hátrányát tetézi a világháború erkölcsrontó hatásai nyomán fellépett, megnövekedett *közöny*; akkor, mikor, mint a szép hives patakra a szarvas kívánczik, úgy vágyik lelkünk egy reménysugár után; akkor... miként a kiszáradott földet újra élteti egy jótékony májusi eső, oly melegen érintett engemet is az erzsébetvárosi híveinknek templom-alapot teremtő és templomépítésre törekvő nemes mozgalma; s midőn ehhez segítsémet, közremunkálásomat kérték, teljes készséggel hajoltam meg nemes törekvésük előtt s vállalkoztam arra, hogy estélyükön résztveszek.

Templomot, vagy legalább is imaházat törekszenek építeni szeretett híveink. Tenni óhajtják mielőbb...

Nem hallgathatom el, hogy ma már vannak, kik a Szentírás azon kijelentésére támaszkodva, hogy „valahol ketten-hárman az én nevemben összegyűltök, ott vagyok köztetek“, tehát ott megjelenik az Isten: azt hangoztatják, hogy a templomépítés ma már idejét mult fényűzés, a templomokat csupán az egyházi ceremóniák külső díszének értékelik s így minden templomépítést pazarlásnak neveznek.

Ilyennek hangoztatása esetén előtérbe nyomul a kérdés, hogy helytálló-e az ily felfogás? Ma indokolt-e a templomépítés?

¹ Felolvasatott Erzsébetvároson az építendő unitárius templom javára 1929 április 1-én rendezett estélyen.

Ha a templomot csakis Isten tiszteletére építenők, ha ez csupán arra szolgálna, hogy benne Istent felkeressük, neki hódoljunk és hozzá könyörögjünk: még akkor is indokolt lenne építése, mert jó nekünk az Istennel lennünk.

Ámde a mai kor felfogása szerint a templom hivatása nem merül ki ezzel. Ma a templom nemcsak az Isten imádásának, az Isten iránti hála nyilvánításnak és segedelemkérésnek a helye; hanem az egész vallási, hitéletbeli és erkölcsi életünknek az otthona.

Hisz, valamint a Szentírás nemcsak Istennek létét, mindenhatóságát, munkálkodását, imádandó voltát hirdeti; hanem a Jézus tanításai és példázatai által, úgy az erkölcs mezején, mint társadalmi, szociológiai téren való tevékenységeinkre is útát mutat: úgy a mai lelkész is már csak akkor áll hivatása magaslatán, ha templomi tevékenysége nem merül ki csakis az Isten dicsőítésében, hanem vallás erkölcsi felfogásaink tisztázására, szociális tevékenységeink mikéntjére nézve is irányelveket fejt ki, útmutatásokat ad.

Istentiszteleteink sorrendjébe a protestáns felfogás éppen azért illesztette be a bibliamagyarázatot, hogy a templom ne csak — *hiterősítő*, hanem *tanító és nevelő otthon* is legyen.

A mai templom tehát már nemcsak a régi kor áziluma, hová a kétségbeesett bűnös menekül, hogy ott tartózkodásának tartama alatt bántatlan maradhasson; nem is a középkor bűnbánó és bűnbocsánatot ígérő, az élet fájdalmainak és csapásainak elviselésére segedelmet kérők vigaszt nyújtó otthona, hanem *iskola* is. Iskola, amely tanít és megtanít, hogy miként kell élnünk, hogy az erkölcs birodalmának tagjai, értékei lehessünk, mikép kell az anyagiakkal gazdálkodnunk, hogy az egyház, a hit méltó fiaiként elismertessünk? Miként kell egymáson, felebarátainkon segítenünk, hogy hivatásunk magaslatán állhassunk, miként kell egymást szeretnünk, hogy Istennek a saját képére teremtett méltó gyermekei, fajunknak érdemes tagjai maradhassunk, azzá válhassunk?

Mindezeknek elérésére vagy legalább is megközelítésére nincs megfelelőbb, áldottabb hely az egyházközségek életében, mint a templom, az Istenháza, miként népünk költői ihletettséggel nevezi:

Az édesen zengő harangok minket összehívna oda, hol az égbenyuló torony a mindenütt jelenlevő Istennek közelségét mutatja; dicsérő énekeink és zokogó zsoltáraink felnyitják nemes érzelmeinknek zsilipjeit, a jó Istennek segedelmét, áldását kérő áhitatos ima, az alkalomszerűen választott, helyesen foganatosított szentírás magyarázat, itt tanítanak meg minket Istennek tetsző életet élni,

a nekünk okozott sérelmeket megbocsátani, hitünket, felebarátainkat, egymást szeretni úgy, miként önmagunkat.

Igenis építenünk kell tehát templomainkat, hogy hiterősek, erkölcsösök, a közért lelkesülők, áldozatkészek, egymást szeretők, a világ elismerésére méltó öntudatos unitárius hívők lehessünk.

Melegen üdvözlöm tehát erzsébetvárosi híveinket, hogy komoly munkába vették templomépítésüket s mintegy a nagy Dávid Ferencünk szellemét látom megelevenedni nemes elhatározásukban, akinek halála 350 éves évfordulójában vagyunk, akiről *Wilbur*, a kiváló amerikai történetíró azt állapította meg, hogy négy évszázad kódén keresztül is a vallás terén a modern keresztény emberiség világító fáklyája maradt, hogy a XVI. századbeli unitárius vezetők között ő volt az egyetlen, ki szellemileg otthon érezné magát ma, a XX. század unitáriusai között is, kinek nem ártott az idő. E jövőbe látás s meggyőződés mellett rendületlen kitartás az ő örök dicsősége, — akkor pedig ügyének veszedelme s neki mártir halála volt.

Üdvözlöm erzsébetvárosi híveinket, hogy megértették az ő nagy szellemét, üdvözlöm, hogy hivatásszerű munkához fogtak s kérem munkálkodásukra Istennek segedelmét és áldását.

De üdvözlöm Erzsébetváros nemes közönségét, mely estélyünkön való megjelenésével azt értékessé, testvériesen meleggétette.

Dr. Ferenczy Géza.

Különfélék.

Olvasóinknak szives tudomására hozzuk, hogy folyóiratunk következő 4-ik füzete a közbejövő nyári szünet miatt a szept.—okt. számmal egyszerre fog megjelenni.

Dávid Ferencz-émlékünnep. Ez az esztendő a Dávid Ferencz halálának 350-dik évfordulója. Az Istenegység hitének ez a nagy mártirja századokon át elfeledve pihent jeltelen sírjában. A sötét idők, mint felhők a nap sugarait, elhomályosították nagy szellemének fényességét. Csaknem 300 esztendő kellett, hogy az utána következő nemzedékek fölemelkedhessenek arra a lelki magaslatra, amelyen ő járt s amelyről szórta szellemi nagyságának áldásait. Azonban az új kor felvilágosodása s a nyomában fölvirágozott kritikai szellem, széttépte a mult sötét felhőit s a kitisztult láthatáron annál szebben ragyog a Dávid Ferencz neve, amelyet ma már nem csupán az unitáriusok, hanem más vallásúak is tisztelettel és megbecsüléssel emlegetnek. Világossá lett az, hogy akit egykor megbélyegzett és mártirhalálra ítelt Erdély, fényt és dicsőséget hozott rá s az a szellem, amelyet egykor kárhoztattak, ma a tengeren túlról mind több és több érdeklődőt vonz ide, akik széthordják a nagy világba nevét és hírét.

Amint a közszellem annyira felszabadult a százados bilincsek alól, az unitárius egyház azonnal igyekezett, hogy elégtételt szolgáltasson megalapító első püspökének. Már 1868-ban a vallásszabadság kimondása emlékére rendezett háromszázados emlékünnepélyen oszladozni kezdett a felhő, mely addig borította a láthatárt. Az 1879-ben halála háromszázados évfordulója alkalmából Sz.-Keresztúron rendezett zsinati ünnepélyen már Jakab Elek „Dávid Ferencz emléke“ című nagy művének a tükrében tisztán állott az egykor megbélyegzett név. Míg 1910-ben születésének négyszázados évfordulója alkalmából, Kolozsvárt és Déván tartott zsinati ünnepélyeken angol és amerikai hitrokonainknak több mint száz tagból álló képvisellete együtt ünnepelte Erdéllyel Dávid Ferenczet s emlékét a dévai várban külsőleg is megörökítette. Az emlékoszlopot azóta hűtelen kezek összetörték. De a mártir szelleme azért még jobban világol itt és a tengeren túl.

A mostani évforduló sem tünhetik el nyomtalanul. Hiszen nekünk most van a legnagyobb szükségünk arra, hogy fölkutassuk azokat az erőforrásokat, amelyekből hitet és bizalmat meríthetünk